

„Pasaulio lietuvis“: Laikmečių kontrapunktas

Sandra BERNOTAITĖ.

Gerbti praeitį, bet negyventi praeitimi… Negerbti praeities – pavojinga. Bet taip pat pavojinga gyventi praeitimi ar praeityje. Praeitis, kaip sakoma, svetima šalis. Neduokdie, jei praeitimi tampa tėvynė. Arba praeitis tampa svarbesnė už dabartį, ateitį.

Praeities ir dabarties santykio nenorėčiau vadinti konfliktu, veikiau – kontrapunktu. Tai muzikinis terminas. Kontrapunktą girdime fugose, kai viena melodija vejasi kitą, kai jos oponuoja, kertasi, išsiskiria, susilieja. Muzikoje dažnai girdime konfliktą, mėgstame jį. Išlaikydamos individualumą, kelios linijos sukuria harmoningą santykį. Harmonija nugali.

Fugai norėčiau prilyginti skirtingą mūsų visų tiek tautybės, tiek Lietuvos

įsivaizdavimą ir idėjas, būtinas proveržiui. Vertindama neseniai įvykusius iniciatyvos „Idėja Lietuvai“ apdovanojimus, PLB pirmininkė Dalia Henke primena išmintingus prof. Vytauto Landsbergio žodžius: „Lietuvai svarbiausia yra Lietuvos idėja, o visos kitos telpa joje.“

Lietuvos pilietybės išsaugojimas nepaprastai svarbus diasporai, pabrėžia D. Henke. Ryšius su tautiečiais turime palaikyti tam, kad Lietuva neišsivaikščiotų. Juk žmonės – svarbiausias mūsų valstybės „gamtinis resursas“. Kitą Lietuvos potencialą, mokslo tarptautiškumą, savo pranešime aptaria dr. Gediminas Karoblis iš Norvegijos.

Tarsi tyčia Lietuvių kalbos dienoms parašyti keli šio numerio straipsniai. Mums prisistato šauni Bostono (Didžioji Britanija) Lietuvių Bendruomenė, savo aktyvumu patraukusi netgi tarptautinės žiniasklaidos dėmesį. Iš pietinio planetos pusrutulio, iš Australijos, Melburno, atskriejo pasakojimas apie lituanistinės mokyklos savanores, kurios moko vaikus pajusti gimtosios kalbos grožį ir prasmę. Austrijoje, Vienos mieste, vienatvę be lietuvių jaučianti Aušra Malinauskaitė mintija apie tai, kad Lietuvos „nesuarchyvuosi“ ir su ja sutiks turbūt daugelis ilgiau gyvenusiųjų svetur. Matydama, kiek atlikėjų atsižada lietuviškos tapatybės perimdami „eurovizinę“, talentingoji Gabrielė Vilkickytė nusprendė kurti dainas tik lietuviškai. „Pasaulio lietuvis gali būti ir tas žmogus, kuris niekada neišvyko iš Lietuvos!“ – tvirtina ji, gindama kiekvieno iš mūsų teisę į tapatybės daugiasluoksniškumą ir gyvenimo įvairovę.

Londone gyvenančių moterų azartišką gyvenimą pristato Renata Karvelis, pasidomėjusi, kaip svetur sekasi toms, kurioms… sekasi. „Emigrantinės moteriškos patirtys ne pirmas dešimtmetis aprašinėjamos literatūrinėmis formomis, ir šis žanras – taip pat jau susigulėjęs grįžimo į Lietuvą būdas“, – analizuodama Vaivos Rykštaitės romaną, kurio veiksmas taip pat vyksta Londone, atranda Nomeda Repšytė.

Grįžti išties įmanoma ne tik fiziškai. Buvimas kolektyvinės sąmonės vyksme, bendrabūvyje, atmintyje, nepaisant atstumų ir laiko – štai kas mums svarbu. Šiame žurnalo numeryje atminimo ir istorijų forma grįžta keliautojas Antanas Poška, kunigas jėzuitas Vaclovas Gutauskas, du fotomenininkai – Albinas Elskus ir Algimantas Kezys.

Kontrapunktu D. Henke įžvalgoms tampa Rimvydo Valatkos straipsnis, kuriame

išsamiai ir šmaikščiai nupasakojama dvigubos pilietybės klausimo preambulė. Autorius provokuoja apmąstyti, kodėl vyksta lietuvio išsivietinimas, kokios emocijos mus išveja ir pasitinka. Ar įmanoma sugrąžinti emigrantus? Įmanoma sumažinti nuostolius, o tai irgi pergalė. „Galų gale užsienyje išsibarsčiusius lietuvius valstybė privalo globoti ir ginti, nepaisydama to, ar jie grįš, ar ne, o todėl, kad jie yra lietuviai“, – rašo R. Valatka.

Buvo laikas, kai užsienyje išsibarstę lietuviai bandė ginti Lietuvą ir džiaugėsi valstybės atkūrimu galbūt net labiau negu tie, kurie gyveno už griūvančios geležinės uždangos. Artėjant Kovo 11-osios sukakčiai, atsiverčiau 1990 m. balandžio mėnesio „Pasaulio lietuvį“, išleistą Čikagoje, norėdama iš praeities pasisemti stiprybės ir ieškodama ne atsakymų, o teisingų klausimų.

Radau keletą. Kaip išlaikyti ryšį tarp lietuvių pasaulyje, neieškant bendro priešo, išorinės grėsmės, nelaukiant vienijančios katastrofos? Kaip pamėgti konfliktą? Kaip paversti jį kontrapunktu?

Pagarbiai
Sandra Bernotaitė

Žurnalo „Pasaulio lietuvis“ kovo nr. 3/565 redaktorės žodis.